

**De maatschappelijke en economische impact
van cultuur en de creatieve sector
Hoofdadvies
van de SER Overijssel**

Inhoudsopgave

1	Samenvatting	5
2	Vraagstelling.....	7
3	Werkwijze: hoofdadvis en achtergrondrapport	7
4	Huidig beleid provincie Overijssel.....	7
5	Kunst- en cultuurbeleid Rijksoverheid	8
6	Wat adviseert SER Overijssel	9
6.1	Hoofdadvies.....	9
6.1.1	Beschouw cultuur en de creatieve sector als een onmisbare factor om brede welvaart in de provincie Overijssel te bereiken; stel in het provinciale beleid de sociaal-maatschappelijke impact van cultuur en creatieve sector centraal.....	10
6.1.2	Stel een structureel budget beschikbaar ten behoeve van de toekomstbestendigheid van de sector, ontwikkel een toekomstgerichte integrale meerjarige visie op cultuur en de creatieve sector; maak daarbij gebruik van de kracht van de stedelijke cultuurregio's en bestaande structuren (ecosystemen), zet provinciale financiële middelen in ter ondersteuning van bestaande ecosystemen en het opbouwen van nieuwe.....	12
6.2	Deeladvies.....	16
6.2.1	Kies voor de benadering van cultuur als een publieke dienst toegankelijk voor iedereen en verbindende factor in de samenleving.....	17
6.2.2	Maak gebruik van de kracht van de regio's bij het invullen van het cultuurbeleid van de provincie; vervul de rol van verbinder binnen, tussen deze regio's en tussen het Rijk, gemeenten en de provincie.....	18
6.2.3	Beschouw cultuureducatie, cultuurparticipatie en amateurkunsten als een belangrijk onderdeel in het cultuurbeleid, vanwege hun rol in de invulling van en bijdrage aan culturele basisvaardigheden.....	19
6.2.4	Investeer in het makersklimaat om daarmee de innovatiekracht en aantrekkingskracht van Overijssel te stimuleren, met speciale aandacht voor jong talent; maak robuuste voorzieningen toegankelijk voor iedereen.....	19
6.2.5	Beschouw cultuur en de creatieve sector als een onmisbare factor die bijdraagt aan brede welvaart	20
6.2.6	Zorg voor de waarborg van de toekomstbestendigheid van de culturele en creatieve sector, met daarbij aandacht voor stabiliteit én continuïteit.....	20

Op 22 maart 2022 ontving de SER Overijssel het verzoek advies uit te brengen over de relatie tussen cultuur en de creatieve sector en de economie. De SER Overijssel vindt dit onderwerp niet alleen heel actueel, maar zeker ook van groot maatschappelijk belang. In 2012 adviseerde de SER Overijssel ook over dit thema. Cultuur en de creatieve sector zijn niet los te zien van andere adviesonderwerpen van de SER Overijssel, zoals adviezen over brede welvaart en duurzame ontwikkelingsdoelen, basisvaardigheden, leefbaar platteland, tekorten op de arbeidsmarkt en sociale innovatie.

Over de waarde van cultuur en de creatieve sector is de afgelopen jaren veel gesproken en gediscussieerd. En er is ook veel onderzoek naar gedaan. Vaak worden cultuur en de creatieve sector als apart behandeld. De SER Overijssel vindt dat dit op een andere manier gezien dient te worden. Cultuur is een integraal onderdeel van de samenleving en zou derhalve ook als zodanig bekeken moeten worden. De culturele en creatieve sector bestaat uit een fijnmazig weefsel van artiesten, culturele en mediaorganisaties, producenten, toeleveranciers en fondsen. De creatieve sector vormt de verbinding tussen diverse sectoren en cultuur draagt daardoor bij aan sociale en economische doelen binnen de Overijsselse samenleving. De waarde van cultuur is echter meer dan een middel om te komen tot een doel.

In dit advies beschouwt de SER Overijssel cultuur en de creatieve sector als een belangrijk fundament voor de Overijsselse samenleving. De SER Overijssel onderzoekt in dit advies de vraag welke rol cultuur en de creatieve sector spelen in het beleid van de provincie Overijssel. Daarbij wordt ook onderzocht welke impact deze sectoren kunnen hebben op de economie en bij het oplossen van maatschappelijke opgaven, zoals het bevorderen van sociale samenhang.

De SER Overijssel ziet voor de provincie een belangrijke rol weggelegd als een onmisbare partner in het beleid gericht op cultuur en de creatieve sector. De kracht van de provincie ligt in de verbinding, vernieuwing, continuïteit, ondersteuning en kwaliteit. Het Rijk faciliteert en agendeert, gemeenten voeren uit en realiseren concreet culturaanbod. De provincie draagt verantwoordelijkheden voor toegankelijkheid, diversiteit, kwaliteit en spreiding van culturele voorzieningen als bovenlokale regisseur en verbinder. In dit advies roept de SER Overijssel de provincie op om de kwetsbaarheid van deze sector te helpen transformeren naar wendbaarheid en weerbaarheid. De kwetsbaarheid van de sector is vooral naar voren gekomen tijdens de coronaperiode. Mede door de incidentele steun van de provincie Overijssel heeft de sector overleefd. De laatste tijd zijn er echter nieuwe zorgen gekomen, zoals de inflatie, de hoge energieprijzen en de negatieve economische vooruitzichten. Gemeenten spelen een belangrijke rol in de ondersteuning van de culturele en creatieve sector. Gemeenten hebben echter veel taken en verantwoordelijkheden, waardoor het doorgaans moeilijk of onmogelijk is alle kosten op het gebied van cultuur te betalen die 'boven de stad uitstijgen'. Gemeenten hebben soms zelfs niet eens voldoende middelen om de eigen basisinfrastructuur te kunnen financieren (denk aan de gemeenten die bezuinigen op gemeentelijke muziekscholen of cultuuronderwijs). Provincie en gemeenten hebben elkaar nodig en zouden elkaar in hun beleid moeten versterken. Partnerschap is een voorwaarde om te komen tot een breed en gevarieerd aanbod. Stedelijke cultuurregio's kunnen een sleutelrol vervullen in het cultuurbestel van Overijssel. Met dit advies geeft de SER Overijssel input voor het provinciaal beleid om de culturele en creatieve sector in Overijssel toekomstbestendig, wendbaar en weerbaar te maken en daardoor brede welvaart te vergroten.

2 Vraagstelling

De volgende vragen zijn gesteld aan de SER Overijssel door Gedeputeerde Staten:

1. Welk belang kent SER Overijssel toe aan de ontwerpende, creatieve en verbeeldende kracht van de culturele sector voor de regionale economie, vooral met het oog op de grote transities: klimaat en energie, digitalisering en sleuteltechnologieën en de circulaire economie?
2. Hoe reflecteert SER Overijssel op de aangereikte elementen voor een versterking van de samenhang tussen economie en cultuur/creatieve sector?

3 Werkwijze: hoofdadvis en achtergrondrapport

Om tot het advies te komen heeft de ingestelde adviescommissie van de SER Overijssel de volgende stappen doorlopen: literatuuronderzoek en analyse van het provinciaal beleid met betrekking tot cultuur, twee werkbezoeken (aan Tetem in Enschede en Cibap in Zwolle)¹ en een expertmeeting met diverse actoren in de culturele en creatieve sector in Overijssel en op landelijk niveau².

De SER Overijssel heeft het adviestraject breder opgepakt dan in de vraagstelling van de provincie is afgebakend. De SER Overijssel is namelijk van mening dat niet alleen de economische waarde van de culturele en creatieve sector belangrijk is, maar zeker ook de maatschappelijke waarde van cultuur voor alle inwoners van Overijssel. Vooral de betekenis die cultuur heeft voor de brede welvaart, wordt in dit advies nader besproken. Het begrip creatieve sector staat voor dat wat georganiseerd en geprofessionaliseerd is. Economische waarde speelt hierin vanzelfsprekend een rol. Het begrip cultuur refereert aan een bredere maatschappelijke betekenis. Denk aan amateurkunst of het behoud van erfgoed, wat voor onderlinge verbinding zorgt. Ook hieraan geeft de SER Overijssel aandacht in dit advies.

Het advies bestaat uit twee delen:

1. het hoofdadvis waarin op basis van literatuuronderzoek, werkbezoeken en de uitkomsten van de expertmeeting en de eigen beoordelingen en afwegingen, aanbevelingen worden gedaan aan de provincie Overijssel;
2. het achtergrondrapport waarin de stappen, die tot de aanbevelingen in het hoofdadvis hebben geleid, uitgebreid beschreven worden.

4 Huidig beleid provincie Overijssel

Het huidige cultuurbeleid 2021-2024 van de provincie Overijssel³ heeft de volgende uitgangspunten: *We willen dat cultuur toegankelijk is voor iedereen, brengen mensen en organisaties bij elkaar op gemeenschappelijke thema's en zoeken de verbinding met anderen. De doelen die door de provincie gesteld zijn, hebben betrekking op de volgende thema's:*

- *erfgoed;*
- *cultuuraanbod;*
- *educatie;*

¹ Informatie over deze organisaties en de werkbezoeken is opgenomen in het achtergrondrapport bij dit advies.

² Het verslag van deze expertmeeting is als bijlage opgenomen in het achtergrondrapport bij dit advies.

³ Provincie Overijssel (2020). *Raak! Cultuurbeleid 2021-2024*

- *participatie;*
- *talentontwikkeling;*
- *bibliotheken.*

Deze doelstellingen worden als volgt uitgewerkt: *in Overijssel kan iedereen meedoen aan en genieten van een bloeiend cultureel leven. De provincie brengt mensen en organisaties samen, verspreidt kennis en vernieuwende ideeën en moedigt slimme verbindingen aan met andere sectoren.* Met het Statenvoorstel Cultuurbeleid 2021-2024 hebben Provinciale Staten een bedrag van 19 miljoen euro toegevoegd aan de Reserve Uitvoering Kwaliteit van Overijssel, behorend bij de diverse prestaties binnen het cultuurbeleid. Daarnaast richtte de provincie een versterkingsprogramma cultuur op, met als doel een sterke comeback van de culturele sector 'zodra het weer kan'. Met dat doel investeert de provincie Overijssel tot en met 2024 jaarlijks ruim 3 miljoen euro in het Programma Versterking Culturele Sector. Naast een nieuwe subsidieregeling lanceerde de provincie een kennislijn en maakte andere mogelijkheden en faciliteiten binnen en buiten de provincie beter zichtbaar.

Naast het cultuurbeleid is voor de culturele en creatieve sector in Overijssel het evenementenbeleid van belang. Voor de periode 2020-2023 geldt een evenementenbeleid gericht op beeldbepalende evenementen en bijzondere kleinere evenementen in de provincie Overijssel. Beeldbepalende evenementen zijn evenementen die volgens het Coalitieakkoord 2019-2023 bijdragen aan de sociale samenhang, de economie en de aantrekkelijkheid van provincie Overijssel.

Op 30 augustus 2022 zijn de aandachtspunten voor het Uitvoeringsplan Cultuur 2023-2024 door Provinciale Staten vastgesteld. In het Uitvoeringsplan constateert de provincie Overijssel dat de realisatie van de ambities uit het Cultuurbeleid 2021-2024 goed op gang is gekomen en dat dat ruimte biedt om, binnen de mogelijkheden van de bestaande begroting, nieuwe aandachtspunten op te pakken en verder te gaan bouwen aan een steviger, wendbaarder en ondernemender cultuursector.

De volgende drie aandachtspunten voor de periode 2023-2024 zijn genoemd:

1. het verankeren van het Versterkingsprogramma Culturele sector in het Cultuurbeleid en het realiseren van meer impact op de brede welvaart en de maatschappelijke opgaven;
2. specifieke aandacht te hebben voor het religieus erfgoed;
3. intenties uit het Bestuurlijk Kader Cultuureducatie Overijssel steviger te vertalen naar het speciaal onderwijs, zodat cultuureducatie in alle typen van het onderwijs wordt aangeboden.

In dit advies reflecteert de SER Overijssel op het huidige beleid van de provincie Overijssel.

5 Kunst- en cultuurbeleid Rijksoverheid

In de recente meerjarenbrief 'De kracht van creativiteit. Cultuur midden in de samenleving' van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap wordt als ambitie gesteld om de positie van makers en anderen die in de culturele en creatieve sector werken te versterken en de denk- en maakkracht van cultuur in te zetten om met alle veranderingen in de omgeving om te kunnen gaan.

De komende jaren zet het Rijk zich in om de positie van cultuur in de samenleving te versterken, want cultuur is artistiek, maatschappelijk en economisch belangrijk. Creativiteit is een grote kracht, die de maatschappij nodig heeft om met alle veranderingen om te kunnen gaan. De ambitie is om naar een

samenleving te streven waarin iedereen cultuur kan ervaren, zich cultureel kan ontwikkelen en mee kan doen. Samen cultuur maken en beleven, verbindt en draagt bij aan het welzijn van mensen.

De ambitie van het Rijk voor 2023-2025 is een stevige creatieve en culturele sector met de volgende speerpunten:

- *De culturele en creatieve professional.* Een sterke sector kan niet zonder een gezonde arbeidsmarkt en een eerlijke beloning. Meer mogelijkheden voor jonge makers en makers die in het midden van hun loopbaan zijn.
- *De inzet van creativiteit bij complexe maatschappelijke opgaven.* Beter benutten van de creativiteit van ontwerpers en anderen bij grote transitie-opgaven.
- *De toegankelijkheid van cultuur.* Cultuur is overal en van iedereen en moet dus ook overal en door iedereen te ervaren en te beleven zijn. Cultuur is goed voor ons en draagt bij aan persoonlijke ontwikkeling en mentale gezondheid.
- *Digitalisering en innovatie.* We moeten digitalisering benutten om de innovatieve kracht van de sector te versterken en om een groter en nieuw publiek te bereiken.
- *Erfgoed voor de toekomst.* Erfgoed is cultuur van het verleden die voortleeft in het nu. Het is belangrijk dat we het verleden doorgeven aan de jonge generaties zodat de generaties na ons kennismaken met de vele, verschillende verhalen over ons verleden.

Bron: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/11/04/meerjarenbrief-de-kracht-van-creativiteit>

De SER Overijssel onderstreept de genoemde speerpunten in het Rijksbeleid en vindt dat er mogelijkheden zijn om als provincie een eigen invulling te geven aan deze speerpunten. Deze punten zijn onder andere genoemd door de experts bij de consultaties tijdens het adviestraject van de SER Overijssel.

6 Wat adviseert SER Overijssel

6.1 Hoofdadvies

Ten aanzien van de adviesvraag van Gedeputeerde Staten, kan de SER Overijssel beamen dat de ontwerpende, creatieve en verbeeldende kracht van de culturele en creatieve sector van groot belang is, niet alleen voor de regionale economie maar ook voor de Overijsselse samenleving. De SER Overijssel beschouwt deze sectoren als een belangrijk fundament voor de realisatie van de brede welvaart. De brede welvaart omvat meer factoren, die bijdragen aan welzijn en welvaart dan het bruto binnenlandse product doet. Het gaat om factoren zoals werkloosheid, baanzekerheid, onderwijs, gezondheid, milieu, huisvesting, veiligheid, sociale cohesie, persoonlijke ontplooiing en geluk. Ook toegang tot kunst en cultuur (als gebruiker of als deelnemer) wordt gezien als een belangrijke factor van brede welvaart. De SER Overijssel ziet deze sectoren niet alleen als instrument om in te zetten bij de grote maatschappelijke transitie, maar ziet ook dat ze bijdragen en actief meewerken aan de in het kader van de transitie gestelde doelen, vanuit hun eigen specifieke rol en intrinsieke motivatie. Hoewel de SER Overijssel de inzet van de provincie op het gebied van cultuur waardeert, waarbij aandacht wordt besteed aan het erfgoed, culturaanbod- en educatie en de bibliotheken, vindt de SER Overijssel dat er nog breder naar cultuur gekeken zou moeten worden. Zo wordt in Finland geëxperimenteerd met de benadering van cultuur als een publieke dienst⁴ waarmee nagestreefd wordt dat cultuur voor iedereen toegankelijk is. Hierdoor wordt cultuur niet als een losstaand thema beschouwd, maar wordt cultuur als een integraal

⁴ Meer informatie over het project Artsequal in Finland is te vinden in het achtergronddocument bij dit advies.

onderdeel gezien van de maatschappij. De SER Overijssel ziet meer in deze benadering en adviseert de provincie om meer van deze gedachte uit te gaan en dit in te passen in het beleid van de provincie. De SER Overijssel adviseert om niet letterlijk het Finse model over te nemen maar een doorvertaling te maken naar de Overijsselse samenleving. Deze benadering zou een uniek concept in Nederland zijn, waarin Overijssel zich positief kan onderscheiden.

Uit het literatuuronderzoek, werkbezoeken en gesprekken met verschillende experts (o.a. via een expertmeeting) komt de SER Overijssel met een aantal aanbevelingen voor de provincie Overijssel. De twee hoofdadvisen, uitgewerkt in deeladviezen, bevatten antwoorden op de vragen van de provincie. Dit advies wordt beschouwd als input voor het provinciale beleid en het is een oproep om aandacht voor de maatschappelijke waarde van de cultuur en creatieve sector hoog op de provinciale agenda te zetten. De SER Overijssel verwacht dat de provincie, in samenspraak met de culturele regio's in Overijssel en met de SER Overijssel, deze adviezen verder gaat uitwerken.

Hoofdadvis I

Beschouw cultuur en de creatieve sector als een integraal onderdeel en een onmisbare factor om brede welvaart in de provincie Overijssel te bereiken; stel in het provinciale beleid de sociaal-maatschappelijke impact van cultuur en de creatieve sector centraal.

Hoofdadvis II

Stel een structureel budget beschikbaar ten behoeve van de toekomstbestendigheid van de sector, ontwikkel een toekomstgerichte integrale meerjarige visie op cultuur en de creatieve sector; maak daarbij gebruik van de kracht van de stedelijke cultuurregio's en bestaande structuren (ecosystemen), zet provinciale financiële middelen in ter ondersteuning van bestaande ecosystemen en het opbouwen van nieuwe.

6.1.1 Beschouw cultuur en de creatieve sector als een onmisbare factor om brede welvaart in de provincie Overijssel te bereiken; stel in het provinciale beleid de sociaal-maatschappelijke impact van cultuur en creatieve sector centraal.

De waarde van cultuur is door de Raad voor Cultuur⁵ als volgt beschreven: *Cultuur is van onschatbaar belang voor de maatschappij. De raad deelt de visie van het kabinet dat de verbindende, inspirerende en prikkelende kracht van cultuur mensen bij elkaar brengt, uitdaagt en nieuwe perspectieven biedt. Die waarde van cultuur werd in de coronatijd steeds opnieuw bevestigd. Bij het wegvallen van hun vrijetijdsbesteding en hun expressiemogelijkheden raakten veel mensen geïsoleerd, eenzaam of verveeld. De samenleving had meer dan ooit behoefte aan gemeenschappelijke grond. Juist lokale cultuur en media spelen daar een rol van betekenis.*

Cultuur verrijkt de samenleving

In het advies van de Raad voor Cultuur worden onderzoeken beschreven, die hebben laten zien hoezeer cultuur het samenleven verrijkt. Cultuur verstevigt sociale banden. Cultuur vergroot de mentale (en soms ook fysieke) gezondheid van mensen. Cultuur schept gedeeld plezier (denk aan theater, concert, festival, fanfare, koor, bloemencorso en oude ambachten). Cultuur bevordert de creativiteit van makers, deelnemers en publiek. Cultuur kleurt de straat. Cultuur maakt gemeenten en steden aantrekkelijker voor bewoners en ondernemers. Cultuur helpt

⁵ Advies van de Raad voor Cultuur 'De culturele basis op orde: Kunst, erfgoed en media voor iedereen, in elke gemeente, overal in Nederland'

mensen ook zich te leren uiten en elkaar te verstaan. Culturele ontmoetingen zorgen ervoor dat mensen op een prikkelende manier in aanraking komen met ideeën, werelden en kanten van zichzelf en de ander die ze nog niet kenden, en die stof bieden tot nadenken. Dit zijn essentiële waarden van cultuur, helemaal in een tijd waarin polarisatie op de loer ligt en nuance vaak ver is te zoeken op sociale media.

Bron: <https://www.raadvoorcultuur.nl/documenten/adviezen/2022/03/10/de-culturele-basis-op-orde>

Ook in economisch opzicht dragen cultuur en creatieve sector bij. De culturele en creatieve sector (inclusief media) draagt jaarlijks 25,5 miljard euro bij aan het bruto nationaal product (3,7 procent). De totale sector is goed voor zo'n 320 duizend banen, 4,5 procent van de totale werkgelegenheid⁶. Daarin zijn de omzet en werkgelegenheid in aanpalende sectoren als horeca, beveiliging, infrastructuur en techniek niet meegerekend.

Volgens het CBS bestaat de culturele en creatieve sector uit drie subsectoren:

- creatieve zakelijke dienstverlening (architecten, ontwerpers, reclamebureaus etc.);
- kunsten en cultureel erfgoed (musea, beeldende kunst, podiumkunsten etc.);
- media- en entertainmentindustrie (film- en muziekproductie, bioscopen, uitgeverijen, omroepen).

In de onderstaande figuur wordt weergegeven welke economische betekenis (werkgelegenheid en bedrijvigheid) deze sectoren in Overijssel in 2021 hebben.

Figuur 1: Werkgelegenheid en bedrijvigheid cultuur en creatieve sector (Bron: team Advies en Onderzoek provincie Overijssel; cijfers over 2021)

	aantal werkzame personen (werkgelegenheid)	aandeel werkgelegenheid in de economie	aantal vestigingen	aandeel vestigingen in de economie
Creatieve zakelijke dienstverlening	3.259	0,5%	1.651	1,5%
Kunsten	7.589	1,2%	4.940	4,4%
Media & Entertainment	4.190	0,7%	2.498	2,2%
Totaal cultuur en creatieve sector	15.038	2,4%	9.089	8,1%

Er kan breder gekeken worden dan alleen uitgaan van de drie bovengenoemde bedrijfstakken die tot de cultuur- en mediasector worden gerekend; er kunnen goederen en diensten geproduceerd worden die als cultuur en media kunnen worden bestempeld. Immers: ook bedrijfstakken buiten de culturele sector kunnen cultuurgoederen produceren, evenals de cultuursector ook andere producten dan cultuurgoederen kan voortbrengen⁷.

⁶ Meer (regionale) cijfers zijn opgenomen in het achtergrondrapport bij dit advies.

⁷ Naast zogenaamde 'primaire cultuur- en mediaproducten' zijn ook de goederen en diensten meegerekend die uitsluitend bestaan om de primaire cultuur- en mediaproducten te produceren of te faciliteren. Dit zijn bijvoorbeeld televisies, fotoapparatuur, of boekbindmachines. Ook nevenactiviteiten – zoals horeca en museumwinkels – van culturele instellingen zijn meegenomen. Het resultaat is een gedetailleerde lijst met meegetelde cultuur- en mediaproducten. (CBS).

In de Monitor Creatieve industrie 2021⁸ wordt de focus gelegd op creatieve banen in de brede economie, in plaats van op banen bij bedrijven in de creatieve industrie. Deze benadering opent een nieuw perspectief op waardecreatie. Uit de Monitor blijkt dat tussen de 40 en 60 procent van de in Nederland werkzame creatieve professionals, buiten de creatieve industrie werkt. De kracht van creativiteit is dus groter dan die van de creatieve industrie alleen. Zij zijn als het ware ingebed in andere sectoren. Dat wordt daarom ook wel 'embedded creativity' genoemd. Tijdens de expertmeeting van de SER Overijssel noemde Creative Works (brancheorganisatie in creatieve sector regio Zwolle) de volgende cijfers: *er zijn 40.000 professionals in de creatieve sector in de regio Zwolle werkzaam, bestaande uit 356 beroepen. Er zijn ruim 4.000 bedrijven bij de brancheorganisatie ingeschreven.*

In het overheidsbeleid is er steeds meer aandacht voor de brede welvaart, waarbij onder andere de productiekant van de economie zich steeds minder op de productie van eenvoudige consumentengoederen en fysieke activa focust, maar juist meer op immateriële activa, zoals kennis en digitale producten. Hierdoor ligt de focus steeds meer op het vermogen om betekenis en een unieke gebruikerservaring te creëren. En juist hier kan de creatieve en culturele sector aan bijdragen.

In de vragen van de provincie aan de SER Overijssel wordt vooral ingegaan op de economische waarde van cultuur en de bijdrage van de creatieve sector aan de maatschappelijke transitie. De SER Overijssel vindt dat deze benadering cultuur en de creatieve sector tekort doet. Kunst, Cultuur, Creatieve Sector en Ontwerpsector worden in het overheidsbeleid vaak door elkaar gebruikt of ondergeschikt aan elkaar gemaakt. Het pleidooi dat uit de expertmeeting die de SER Overijssel heeft georganiseerd, naar voren komt, is dat deze onderwerpen van het beleid op hun eigen merites beoordeeld zouden moeten worden, ook al is of lijkt er sprake van overlap. te zijn. Cultuur is maatgevend voor de waarden in de regio. Kunst draagt op eigen kracht bij aan een levendige samenleving met een aanbod dat verbindt, verwondert en verbaast. Mensen delen ervaringen bij de fanfare, maar ook bij een concert van het orkest van Gelderland en Overijssel 'Phion' of bij het poppodium. Een gevarieerd aanbod verbindt de samenleving, en daarmee draagt dit bij aan de brede welvaart. Kunst in de breedste zin heeft vervolgens enorme impact op andere terreinen. Het draagt bij aan de creativiteit en voedt de ontwerpsector met nieuwe input en ideeën.

6.1.2 Stel een structureel budget beschikbaar ten behoeve van de toekomstbestendigheid van de sector, ontwikkel een toekomstgerichte integrale meerjarige visie op cultuur en de creatieve sector; maak daarbij gebruik van de kracht van de stedelijke cultuurregio's en bestaande structuren (ecosystemen), zet provinciale financiële middelen in ter ondersteuning van bestaande ecosystemen en het opbouwen van nieuwe.

Cultuurbeleid wordt gevormd door een combinatie van landelijk, provinciaal en lokaal beleid. Het Rijksbeleid ondersteunt de landelijke basisinfrastructuur, het lokale zorgt voor de verbinding van het landelijke met de directe omgeving van mensen. Het Rijk stuurt aan op een nauwere samenwerking tussen het Rijk, de provincie en de samenwerkende regiogemeenten, met als doel meer recht te doen aan regionale identiteiten en regionale culturele ecosystemen. Overheden kunnen elkaar versterken en kunnen hun beleid beter laten aansluiten bij de samenstelling en vraag van de bevolking. De provincie houdt zich hoofdzakelijk bezig met de inrichting van de omgeving, een goede infrastructuur en een sterke regionale economie. Hiermee schept ze de voorwaarden voor prettig werken, wonen en recreëren.

⁸ <https://mediaperspectives.nl/publicationdoc/monitor-creatieve-industrie-2021/>

Factoren die bijdragen aan de brede welvaart. Dat doet ook cultuur. Dat draagt bij aan het positieve imago en aantrekkelijkheid van de provincie en is een relevante factor voor de leefbaarheid, gezondheid, sociale samenhang, veiligheid en economie van Overijssel.

De provincie wordt gezien als de bestuurslaag die voor regionale spreiding zorgt. Binnen de provinciale grenzen is de samenwerking met vooral de steden in samenhang met de omliggende dorpen van groot belang. Gemeenten hebben veel taken en verantwoordelijkheden, waardoor het doorgaans moeilijk of onmogelijk is alle kosten op het gebied van cultuur te betalen die 'boven de stad uitstijgen'. Provincie en gemeenten hebben elkaar nodig en zouden elkaar in hun beleid moeten versterken. Partnerschap is een voorwaarde om te komen tot een breed en gevarieerd aanbod. Daar waar het Rijk en gemeenten hun budget vastzetten in de exploitatie van culturele instellingen, landelijke fondsen en lokale accommodaties, beschikken de provincies over een grotere wendbaarheid en keuzevrijheid bij de inzet van budget en instrumenten. De basis van een provinciaal kunst- en cultuurbeleid wordt gevormd door de wettelijke taken en de samenwerking met Rijk en (grote) gemeenten binnen de afspraken en convenanten.

De provincie kan gemeenten stimuleren tot een goed kunst- en cultuurbeleid en tot samenwerking in de regio. De gezamenlijke gemeenten, de culturele infrastructuur en alle provincies hebben belang bij gemeenten die hun verantwoordelijkheid nemen in cultuurbeleid. Een goed cultuurbeleid van de provincie bestaat uit het aanvullend zijn op de gemeenten en dat betekent een focus op regionale of gemeentegrens overstijgende activiteiten. De provincie richt zich op het (inter)nationaal en Europees onder de aandacht brengen van de regionale culturele identiteit, zoals het cultureel erfgoed. Voor de creatieven is het van belang om betaalbaar en laagdrempelig ruimte te kunnen krijgen zodat ze bezig kunnen zijn met creëren.

In het rapport 'Cultuur voor stad, land en regio. De rol van stedelijke regio's in het cultuurbestel' richt de Raad voor Cultuur zich tot gemeenten en provincies met de volgende aanbeveling: *Ga door met de ontwikkeling van cultuurplannen voor regionale culturele ecosystemen. Zoek samenwerking met omliggende gemeenten en provincies. Betrek culturele instellingen, makers, maatschappelijke partners en bedrijven bij de invulling van deze plannen.*

De culturele en de creatieve sector functioneren binnen ecosystemen⁹. Als definitie van een cultureel ecosysteem hanteert de Raad voor Cultuur *'het geheel van onderling verbonden netwerken in het cultuur- en kunstenveld. Binnen deze netwerken is een druk verkeer van mensen, ideeën, producten en geld. Een ecosysteem heeft open grenzen, maar vormt op zich een volledig toegeruste habitat waarin alle spelers goed kunnen functioneren'* Centraal in deze ecosystemenbenadering staat het idee dat de culturele en creatieve sector vervlochten zijn met aangrenzende sectoren en met volledig verschillende sectoren. Hierbij is de rol van het overheidsbeleid bij de ontwikkeling van het ondernemings- en innovatiepotentieel in de culturele en creatieve sector van groot belang.

⁹ De term culturele ecosysteem wordt vaak gebruikt in plaats van culturele infrastructuur: *"het geheel van makers en bemiddelaars die culturele uitingen voortbrengen, presenteren, openbaar maken, verspreiden, faciliteren en dergelijke, inclusief de accommodaties en media die het publiek in staat stellen kennis te nemen van die uitingen"* (Erasmus Universiteit, 2003)

Culturele en creatieve ecosystemen vormen de voedingsbodem voor innovatie, met name binnen het steeds vaker onderkende concept dat innovatie verder gaat dan zuiver technologische innovatie op het gebied van STEM (wetenschap, technologie, engineering en wiskunde) en STEAM (wetenschap, technologie, engineering, kunst en wiskunde), maar ook sociale en maatschappelijke innovatie omvat. Deze aanpak komt tot uiting in nieuwe programma's zoals Horizon Europa en KIG's (kennis- en innovatiegemeenschappen), waarin de culturele en creatieve sector een centrale rol spelen.

Het denken in een cultureel ecosysteem¹⁰ biedt de cultuursector en beleidsmakers een nieuw conceptueel frame voor de stimulering van het culturele leven. Zodat veel meer mensen dan nu het geval is zich, alleen of met anderen, cultureel kunnen ontwikkelen. Door beleid dat alle elementen in het culturele ecosysteem erbij betreft, krijgt de bestaande diversiteit ruimte en kunnen we écht aan inclusie werken. Door cultuur te stimuleren op onverwachte en ongecontroleerde plekken kan iedereen cultureel floreren. Een ecosysteembenadering vereist dat partijen om kunnen gaan met complexiteit, met zaken die non stop in beweging zijn.

De SER Overijssel vindt dat het belangrijk is om cultureel en creatief vakmanschap te ondersteunen. In de ecosystemen kan aandacht besteed worden aan alle aspecten van het cultuurbeleid, zoals bibliotheken, materieel en immaterieel erfgoed, cultuuraanbod, cultuureducatie en -participatie en talentontwikkeling. Hiermee sluit de SER Overijssel zich aan bij de bevindingen uit de recente meerjarenbrief 2023-2025 'De kracht van creativiteit. Cultuur midden in de samenleving' van het ministerie van OCW. De maatschappelijke opgaven zijn zo complex, dat er een creatieve invalshoek bij nodig is. Creativiteit brengt beweging, innovatie en vernieuwing teweeg. Deze dynamiek is niet alleen belangrijk voor het bedrijfsleven in een regio, maar ook voor het aantrekkelijk houden van het vestigingsklimaat. Door sociale innovatie en creativiteit bij de Overijsselse bedrijven te stimuleren kan de provincie bijdragen aan een beter vestigingsklimaat in Overijssel. Om de impact van het functioneren van culturele ecosystemen in beeld te brengen, kan de methodiek gebruikt worden, die onlangs door Saxon is toegepast in de regio Twente¹¹. De SER Overijssel vindt het belangrijk dat de provincie aandacht besteedt aan impactmeting.

Samen met Atlas Research maakte de Boekmanstichting in 2022 de Regionale Cultuurmonitor: een overzicht van regionale cultuurniveaus, waardoor een vergelijking tussen de twaalf provincies mogelijk wordt. Om die vergelijkbaarheid te waarborgen is ervoor gekozen om 2019 als peiljaar te nemen. Nederlandse gemeenten droegen in 2019 gezamenlijk 60 procent van de totale cultuurlasten op overheidsniveau, de provincies 11 procent en het Rijk bijna een derde. Uit de inventarisatie van de Boekmanstichting blijkt dat de provincie Overijssel op de tiende plek staat waar het gaat om de gemeentelijke en provinciale cultuurlasten per inwoner in 2019 (gemiddelde gemeentelijke en provinciale lasten bedroegen 133 euro per inwoner en in Overijssel 118 euro per inwoner). Naast overheidskosten vanuit de gemeenten en provincies, wordt cultuur ook gesubsidieerd via de zes rijkscultuurfondsen. Via deze weg kwam in 2019 via meerjarige subsidies ruim 11 miljoen euro bij culturele instellingen in Overijssel terecht. Dit is ongeveer 8 euro per inwoner (gemiddeld in Nederland werd bijna 16 euro per inwoner geïnvesteerd uit deze fondsen). Hiermee staat Overijssel op de zesde plek ten opzichte van andere provincies.

¹⁰ Emma Staals (2021). *Hoe het cultureel ecosysteem kan floreren voor iedereen*.

¹¹ Meer over deze methodiek is te vinden in bijlage 1.

Elke provincie vult de rol richting de culturele en creatieve sector in op een eigen manier. De SER Overijssel vindt dat de provincie Overijssel niet tevreden moet zijn met de tiende plek op de ranglijst van de provincies, als het gaat om de cultuurlasten per inwoner. In de afgelopen periode zijn verschillende incidentele steunmaatregelen beschikbaar gesteld. Voor de toekomstbestendigheid en stabiliteit van de sector is het echter beter om een structureel budget beschikbaar te stellen.

Gezien de urgentie om cultuur en de creatieve sector breder te omarmen, zou cultuur als middel ingezet kunnen worden om andere doelen te ondersteunen of versterken zoals verbetering van de leefbaarheid op het platteland, ruimtelijke ontwikkeling, sociale kwaliteit. De provincie zou cultuur een integraal onderdeel van provinciale beleidsvelden kunnen maken en meer verbinding moeten zoeken met andere beleidsprogramma's. Op dit moment kent de provincie Overijssel een apart programma voor cultuurbeleid, maar de SER Overijssel ziet weinig aandacht voor cultuur en de creatieve sector bij andere beleidsterreinen. Denk daarbij aan het mkb- en innovatiebeleid, leefbaar platteland, ruimtelijk beleid. De SER Overijssel mist de integrale benadering en de bijdrage die juist de culturele sector heeft op de brede welvaart. Dat betekent dat de SER Overijssel een hoger structureel budget ziet voor het beleid gericht op culturele en creatieve sector, aangevuld met extra middelen uit programma's gericht op andere beleidsterreinen.

De SER Overijssel vindt dat een budget voor vier jaar niet bijdraagt aan continuïteit en lange termijnvisie. Als de provincie vindt dat cultuur bijdraagt aan brede welvaart en aan de oplossing van maatschappelijke vraagstukken, dan moet de provincie meer gericht zijn op langere termijnen, perspectief bieden en instellingen ook de kans geven om een bijdrage te leveren aan deze opgaven. Steeds vaker wordt vanuit de sectoren het dringende verzoek gehoord om subsidies voor (grotere) organisaties voor een langere periode vast te leggen. De SER Overijssel vindt dit vanuit het oogpunt van continuïteit en stabiliteit en vanuit het verminderen van bureaucratie een terechte wens. Daarnaast moet er royaal aandacht zijn voor kleinere initiatieven en projecten. De drie fases in een carrière (starter, early career en full professional) kennen ieder hun eigen behoefte. Het zou helpen als er bij subsidieaanvragen geen benauwende prestatie-eisen worden opgelegd, zoals het aantal voorstellingen en bezoekersaantallen. Hiervoor in de plaats zou bredere maatstaven (artistieke waarde, maatschappelijke impact, bijdrage aan sociale cohesie) toegepast kunnen worden.

De SER Overijssel ziet dat er vaak naar cultuur wordt gekeken als een sluitpost in de begroting, en met name in tijden van bezuinigingen het kind van de rekening wordt. Indien cultuur als een publieke dienst wordt gezien, onmisbaar voor de ontwikkeling van kinderen en verrijking van het leven van volwassenen, dan mag cultuur niet als een sluitpost worden gezien. De culturele sector heeft meer stabiliteit en continuïteit nodig. Het belang van cultuur moet proportioneel in een begroting te zien zijn. De SER Overijssel ziet op dit moment een wankel stelsel dat geen recht doet aan het belang dat cultuur heeft in onze samenleving. De SER Overijssel is van mening dat de financiële armslag voor de culturele en creatieve sector onvoldoende is om een solide sector draaiende te houden. De SER Overijssel acht daarom een ruimer structureel cultuurbudget en een breder palet aan financieringsinstrumenten noodzakelijk om de sector op de langere termijn gezond te houden en de wendbaarheid en weerbaarheid van zowel het gesubsidieerde als het ongesubsidieerde deel van de sector te vergroten. Denk aan gemeenten belonen, die extra aandacht aan cultuur besteden, gebruik maken van publiek-private financiering en het ontwikkelen van fiscale maatregelen die investeringen in cultuur aantrekkelijker maken voor private organisaties en particulieren.

6.2 Deeladviezen

De twee hoofdadviezen zijn met elkaar verbonden door de deeladviezen. In de deeladviezen worden verschillende aspecten behandeld die in de ogen van de SER Overijssel belangrijk zijn voor de invulling van de rol van de provincie Overijssel.

Deeladvies I

Kies voor een benadering van cultuur als een publieke dienst: toegankelijk voor iedereen en een verbindende factor in de samenleving.

Aanbevelingen

Doorbreek traditionele patronen en de grenzen tussen verschillende beleidsterreinen (cultuur, onderwijs, zorg, openbare ruimte, leefbaarheid, innovatie, bedrijven en welzijn) binnen het provinciale beleid en stimuleer dat deze benadering ook door andere overheden (gemeenten) en de maatschappelijke sectoren zelf wordt omarmd.

Deeladvies II

Maak gebruik van de kracht van de regio's bij het invullen van het cultuurbeleid van de provincie; vervul de rol van de verbinder binnen en tussen deze regio's en tussen het Rijk, gemeenten en de provincie.

Aanbevelingen

Behandel de stedelijke culturele regio's in Overijssel (Twente, Regio Zwolle en Stedendriehoek) met respect voor hun identiteit, met daarbij aandacht voor een evenwichtige spreiding van middelen.

Deeladvies III

Beschouw cultuureducatie, cultuurparticipatie en amateurkunsten als een belangrijk onderdeel in het cultuurbeleid, vanwege hun rol bij de invulling en ontwikkeling van culturele basisvaardigheden.

Aanbevelingen

Ga in gesprek op lokaal en regionaal niveau en zorg in samenwerking voor het ontwikkelen van leerecosystemen voor de verbinding en versterking van de binnenschoolse en buitenschoolse cultuureducatie. Dit moet niet alleen een brede kennismaking bieden, maar ook verdieping en talentontwikkeling

Deeladvies IV

Investeer in het makersklimaat om daarmee de innovatiekracht en aantrekkingskracht van Overijssel te stimuleren, met speciale aandacht voor jong talent; maak robuuste voorzieningen toegankelijk voor iedereen

Aanbevelingen

Zorg voor aantrekkelijke en betaalbare werkruimtes en broedplaatsen en bied optimale begeleiding bij onderzoek, experimenten en ontwikkeling. Verbind makers, podia en gemeenschappen met elkaar.

Deeladvies V

Beschouw cultuur en de creatieve sector als een onmisbare factor die bijdraagt aan brede welvaart.

Aanbevelingen

Ondersteun cultuur, de creatieve sector, erfgoed, cultuureducatie en amateurkunst in hun rol als verbinder binnen en tussen gemeenschappen, vooral in een tijd dat er veel onrust is in de maatschappij. Kies bij de invulling van de faciliterende rol voor de handvatten van de brede welvaartbenadering of duurzame ontwikkelingsdoelen (SDG's). Gebruik hierbij de kennis en ervaringen van het bedrijfsleven in de regio's.

Deeladvies VI

Zorg voor de waarborg van de toekomstbestendigheid van de culturele en creatieve sector met daarbij aandacht voor stabiliteit én continuïteit.

Aanbevelingen

Draag bij aan de toekomstbestendigheid van de culturele en creatieve sector door te zorgen voor meerjarig provinciaal beleid, voldoende financiële middelen en mogelijkheden om aandacht te kunnen besteden aan actuele ontwikkelingen. Investeer in een meerjarige strategische digitaliseringsagenda voor cultuur.

6.2.1 Kies voor de benadering van cultuur als een publieke dienst toegankelijk voor iedereen en verbindende factor in de samenleving.

Tijdens de consultatie voor het adviestraject kwam de SER Overijssel een voorbeeld uit Finland tegen, onder de titel Artsequal. In deze benadering wordt vanuit een andere perspectief naar cultuur en kunst gekeken, waarin cultuur en cultuureducatie als een basisvoorziening wordt gezien 'equal basic public service from a new, holistic and systemic perspective'¹². Daarbij wordt bijgedragen aan gelijkheid in de maatschappij. Hierbij wordt aandacht besteed aan sociale innovatie en worden verbindingen tussen verschillende instituties gelegd (bijvoorbeeld tussen cultuur, onderwijs, welzijn en zorg). De SER Overijssel ziet deze benadering als een inspirerend voorbeeld voor de provincie Overijssel.

De SER Overijssel pleit voor de benadering van de cultuur als verbindende factor in de samenleving. Daarvoor kunnen de voorstellen van de Raad voor Cultuur uit het rapport 'Cultuur voor stad, land en regio. De rol van stedelijke regio's in het cultuurbestel' gebruikt worden:

Wij bevelen aan dat de overheid zich ten doel stelt:

*... dat creatieve en kunstzinnige talenten kansen en mogelijkheden krijgen om zich artistiek te ontplooiën;
... dat iedereen, ongeacht leeftijd, culturele achtergrond, inkomen en woonplaats, toegang heeft tot cultuur;*

... dat er een pluriform aanbod van cultuur is gegarandeerd, waarin het bestaande wordt gekoesterd en het nieuwe wordt omarmd;

... dat er een veilige haven is voor cultuur om te kunnen reflecteren op de samenleving – ook als dat in kritische zin gebeurt.

¹² <https://www.artsequal.fi/>

De SER Overijssel stelt voor dat de provincie in samenspraak met de culturele regio's in Overijssel¹³ een Overijsselse variant van de Finse aanpak gaat opstellen.

6.2.2 Maak gebruik van de kracht van de regio's bij het invullen van het cultuurbeleid van de provincie; vervul de rol van verbinder binnen, tussen deze regio's en tussen het Rijk, gemeenten en de provincie

Stedelijke cultuurregio's kunnen volgens de Raad voor Cultuur¹⁴ een sleutelrol vervullen in het cultuurbestel. Een dergelijke regio vormt volgens de Raad voor Cultuur een cultureel ecosysteem, waarin betrokken partijen in nauwe samenwerking met elkaar kunnen inspelen op de samenstelling en behoefte van de bevolking en de identiteit van de regio. 'Het draagt daardoor bij aan de leefbaarheid van en saamhorigheid in wijken en kleinere gemeenten, en aan het vestigingsklimaat voor bedrijven. Iedere stedelijke cultuurregio kan zich bovendien onderscheiden met zijn eigen culturele aanbod. Het maakt een streek tot een geliefde bestemming voor toeristen, tot een broedplaats van creatief talent of tot een schatkamer voor liefhebbers van geschiedenis. Binnen de stedelijke cultuurregio ziet de Raad voor Cultuur veel mogelijkheden tot samenwerking en afstemming; tussen verschillende culturele instellingen, maar ook tussen culturele instellingen en andere maatschappelijke sectoren.

Begin 2018 nodigde de minister van OCW gemeenten en provincies uit om te komen tot stedelijke cultuurregio's. Dit resulteerde in de totstandkoming van 15 regio's, waarbinnen de afgelopen jaren cultuurbeleid werd afgestemd en werd samengewerkt aan het versterken van de culturele infrastructuur. Drie van de vijftien regio's die na de uitnodiging van de minister een profiel indienden zijn Overijsselse regio's: Zwolle, Twente en de Stedendriehoek¹⁵. In ieder stedelijke cultuurregio werd een proeftuin uitgevoerd om culturele vernieuwing in de regio te stimuleren.

De stedelijke regio's hebben een meerwaarde voor:

1. Versterking van een samenhangende culturele infrastructuur (basis en keten en top, inclusief het potentiële publiek en bezoekersstromen) in de betreffende regio.
2. Afstemming (stroomlijnen) van beleid en instrumenten tussen de in de regio samenwerkende overheden (als voorwaarde voor 1).
3. Afstemming tussen de ontwikkelingen in de regio en het rijksbeleid.

Tijdens de consultaties voor het adviestraject is naar voren gekomen dat met de ondersteuning van de provincie de potentie van de regio's meer tot uitdrukking kan komen. De SER Overijssel ziet voor de provincie een rol als een verbinder: tussen het Rijk en de gemeenten en binnen en tussen de regio's. De SER Overijssel verwacht van de stedelijke cultuurregio's dat ze zich meer profileren en krachtig hun rol invullen door hun proeftuinen verder uit te rollen en nieuwe proeftuinen op te starten. Samen met de stedelijke cultuurregio's Twente, Zwolle en Stedendriehoek en in samenwerking met de hierbij betrokken gemeenten ziet de SER Overijssel mogelijkheden om verder invulling te geven aan de identiteit van de regio's en de doelen die voor de komende periode gesteld kunnen worden.

¹³ Meer over de culturele regio's is te vinden in het achtergrondrapport bij dit advies.

¹⁴ Raad voor Cultuur (2017). *Cultuur voor stad, land en regio. De rol van stedelijke regio's in het cultuurbestel.*

¹⁵ In het achtergrondrapport zijn de 'foto's' van de Overijsselse stedelijke cultuurregio's opgenomen als bijlage 6.

6.2.3 Beschouw cultuureducatie, cultuurparticipatie en amateurkunsten als een belangrijk onderdeel in het cultuurbeleid, vanwege hun rol in de invulling van en bijdrage aan culturele basisvaardigheden

Cultuurparticipatie is van grote waarde zowel intrinsiek, voor het individu, als maatschappelijk, voor de samenleving als geheel. Het actief deelnemen aan cultuur helpt artistiek-creatieve, innovatieve en sociale competenties te ontwikkelen. Deze competenties dragen bij aan het zelfstandig functioneren van mensen en aan het nemen van verantwoordelijkheid, wat zijn weerslag heeft op maatschappelijke participatie. Een sociale component van cultuurparticipatie is de versterking van min of meer georganiseerde verbanden en van de sociale cohesie en samenhang in plattelandsgebieden en in de stedelijke omgeving.

Cultuuronderwijs stimuleert de ontwikkeling van kinderen en jongeren tot nieuwsgierige burgers en flexibele denkers, die in staat zijn om te gaan met de uitdagingen van de toekomst en om innovatieve oplossingen te bedenken voor de problemen van morgen. Met het oog op deze toekomstige creatieve vaardigheden en kunstbeoefening door amateurs en professionals, is meer aandacht en steun nodig voor binnen- en buitenschoolse cultuureducatie, die niet alleen een brede kennismaking omvat, maar ook zorgt voor verdieping en talentontwikkeling. Cultuureducatie en amateurkunsten zijn in de afgelopen decennia (inclusief coronatijd) zwaar geraakt, bovendien zijn ze beleidsmatig en financieel onderbelicht.

De SER Overijssel adviseert de provincie in gesprek te gaan met de lokale amateurkunsten, regionale cultuurinstellingen en gemeenten en samen te zorgen voor het ontwikkelen van leerecosystemen, die binnen- en buitenschools cultuuraanbod verbinden, de herleving van de amateurkunst waarborgen en kinderen en jongeren de ruimte bieden hun eigen leerroute samen te stellen. Om meer inzicht te krijgen in de impact van de regionale leerecosystemen kan de methodiek toegepast worden die ontwikkeld is door Saxion in samenwerking met Tetem.¹⁶

6.2.4 Investeer in het makersklimaat om daarmee de innovatiekracht en aantrekkingskracht van Overijssel te stimuleren, met speciale aandacht voor jong talent; maak robuuste voorzieningen toegankelijk voor iedereen

Talentontwikkeling betekent investeren in het innovatieve kapitaal van de provincie. Talent kan zich het beste ontwikkelen in een sterk cultureel en creatief ecosysteem. Door zorg te dragen voor aantrekkelijke en betaalbare werkruimten en broedplaatsen, een krachtige infrastructuur, die talenten optimale begeleiding biedt bij onderzoek, experiment en ontwikkeling, en makers, podia en gemeenschappen met elkaar in verbinding brengt, wordt de innovatiekracht en aantrekkingskracht van de provincie gestimuleerd.

De SER Overijssel vindt dat in het provinciaal beleid meer mogelijkheden zou moeten bieden om speciale aandacht aan de creatieve sector te besteden. Een belangrijke plek waar verschillende sectoren, participatie en sociale innovatie samenkomen, is de bibliotheek. Het is van groot belang dat de provincie een bijdrage (blijft) leveren aan de transitie van openbare bibliotheken, zodat zij stevig kunnen inzetten op de maatschappelijke opgaven ten aanzien van onder meer basisvaardigheden en digitalisering.

¹⁶ Een korte toelichting van deze methodiek is opgenomen in bijlage 1 van het achtergrondrapport.

6.2.5 Beschouw cultuur en de creatieve sector als een onmisbare factor die bijdraagt aan brede welvaart

Cultuur laat ons kennismaken met andere denkbeelden, andere werelden, andere tijden. Het biedt een nieuw perspectief, doet ons anders kijken, raakt ons. Dát is het vermogen van cultuur, het brengt ons in beweging. Cultuur stimuleert om te veranderen en flexibel mee te bewegen met ontwikkelingen binnen de maatschappij. Tegelijk is kunst en cultuur heel dichtbij: op scholen, in wijken, in organisaties en bedrijven. Het wordt door iedereen, zowel bewust als onbewust, iedere dag opnieuw ervaren en beleefd. Kunst, taal en erfgoed dragen bij aan de binding van mensen met de samenleving, zorgen voor sociale cohesie, voor plezier en talentontwikkeling. Cultuur draagt bij aan het levensgeluk van mensen. Daarmee vormt dit een belangrijke pijler binnen de brede welvaart, waarbij meerdere Global Goals for Sustainable Development (SDG'S) zijn betrokken. Cultuur heeft naast een puur economische waarde (werkgelegenheid van de culturele sector, het vestigingsklimaat, en toerisme) ook een maatschappelijke waarde. Het gaat ook over sociale verbanden, participatie, persoonlijke ontplooiing, gezondheid, vrijetijdsbesteding en een fijne leefomgeving.

De provincie zou ervoor moeten zorgen dat de maatschappelijke component meer belicht wordt, zowel in beleidsmatig opzicht als in het uitdragen van het belang van deze sector voor de samenleving. De SER Overijssel vindt dat de provincie cultuurinstellingen, die experimenteren met het inzetten van de creatieve sector voor het oplossen van actuele maatschappelijke vraagstukken, actiever zou moeten ondersteunen. Parallel daaraan moet de provincie onderzoeken wat de effecten zijn van deze experimenten, zodat successen kunnen worden opgeschaald en uitgerold.

Naast dit advies over cultuur en de creatieve sector adviseert de SER Overijssel binnenkort aan Gedeputeerde Staten over brede welvaart en het inzetten op en monitoren van duurzame ontwikkelingsdoelen (SDG's). De reikwijdte van de 17 duurzame ontwikkelingsdoelen is groot. Bewust of onbewust heeft iedereen met de SDGs te maken, ongeacht leeftijd, beroep of woonplaats. De voorbeelden waarbij cultuur gerelateerd wordt aan een aantal SDG's¹⁷ worden verder toegelicht in het achtergronddocument bij dit advies (bijvoorbeeld *SDG 1 Geen armoede*, *SDG 3 Goede gezondheid en welzijn*, *SDG 10 Ongelijkheid verminderen*, *SDG 13: Klimaatactie*).

De SER Overijssel is van mening dat kunst en cultuur bijdragen aan de bovengenoemde specifieke SDG's. In het vervolgotraject wordt daarom ook een relatie gelegd tussen beide adviestrajecten.

6.2.6 Zorg voor de waarborg van de toekomstbestendigheid van de culturele en creatieve sector, met daarbij aandacht voor stabiliteit én continuïteit

Volgens de Raad van Cultuur, biedt digitalisering van de culturele en creatieve sector kansen voor creatieve vernieuwing, om meer mensen te bereiken en te inspireren. In de laatste jaren (onder andere door corona) hebben veel culturele instellingen en makers meer aandacht besteed aan digitalisering: van innovatieve artistieke producten tot online educatieplatforms en online festivalervaringen. Wat onderbelicht blijft, is dat digitalisering een krachtig maatschappelijk middel is. Het is dé manier van de toekomst, om jonger publiek te betrekken en aan te laten sluiten bij maatschappelijke thema's. De cultuursector kan haar maatschappelijke betekenis vergroten door digitaal aanbod te creëren voor

¹⁷ <https://www.dedikkeblauwe.nl/news/hebben-kunst-cultuur-een-plek-binnen-de-sdg-s-het-antwoord-is>

publiek op afstand. Zo trekken digitale activiteiten een jonger en een meer divers en internationaler publiek. Met online presentaties kunnen instellingen gedurende een langere periode publiek bereiken. Er ontstaan nieuwe creatieve broedplaatsen, waar publiek kan participeren en kan co-creëren. Daarbij worden fysieke barrières geslecht: digitaal aanbod zorgt voor meer toegankelijkheid en democratisering. Jonge makers veroveren bovendien makkelijker een online dan een fysiek podium. Met de uitbreiding van dit waardenpalet versterkt de cultuursector zich van binnenuit. Tijdens de consultaties in het kader van dit adviestraject is naar voren gekomen dat men Overijssel ziet als pionier om toonaangevend te worden op het gebied van de toepassingen van digitalisering in de culturele en creatieve sector. De SER Overijssel vindt dat dit het juiste moment is om te investeren in een meerjarige strategische digitaliseringsagenda voor cultuur. Daarbij vraagt de SER Overijssel dat de provincie oplet dat er verbindingen zijn tussen de beleidsprogramma's rondom de (digitale) basisvaardigheden en de ontwikkelingen voor de provinciale digitaliseringsagenda voor cultuur.

De SER Overijssel vindt dat de Overijsselse gemeenten en de provincie Overijssel er verstandig aan doen om de cultuurgelden in te zetten op een manier die ten goede komt aan het behoud van de culturele en creatieve sector door te investeren in amateurkunsten, cultuureducatie en bibliotheekvoorzieningen en in het stimuleren van digitaal cultuuraanbod. Ten slotte is het van belang om de vraag naar cultuur te bevorderen, ook bij nieuwe doelgroepen zoals jongeren.

Colofon

Auteur

SER Overijssel

Adviescommissie Cultuur en creatieve sector:

- Clazinus Netjes (lid SER Overijssel werkgeversdelegatie; VNO-NCW)
- Monique Daamen (lid SER Overijssel werknemersdelegatie; FNV)
- Aljona Wertheim (secretaris-directeur SER Overijssel)
- Harry Webers (voorzitter SER Overijssel)
- Wilja Jurg (directeur Tetem, externe adviseur)

Uitgave

SER Overijssel brengt gevraagd en ongevraagd adviezen uit aan het provinciebestuur van Overijssel over het door de provincie te voeren sociaal-economisch beleid.

Website

Zwolle, december 2022

